

Bērnu gatavība formālās izglītības uzsākšanai

Baiba Martinsone, Dr.psych.

LU asociētā profesore

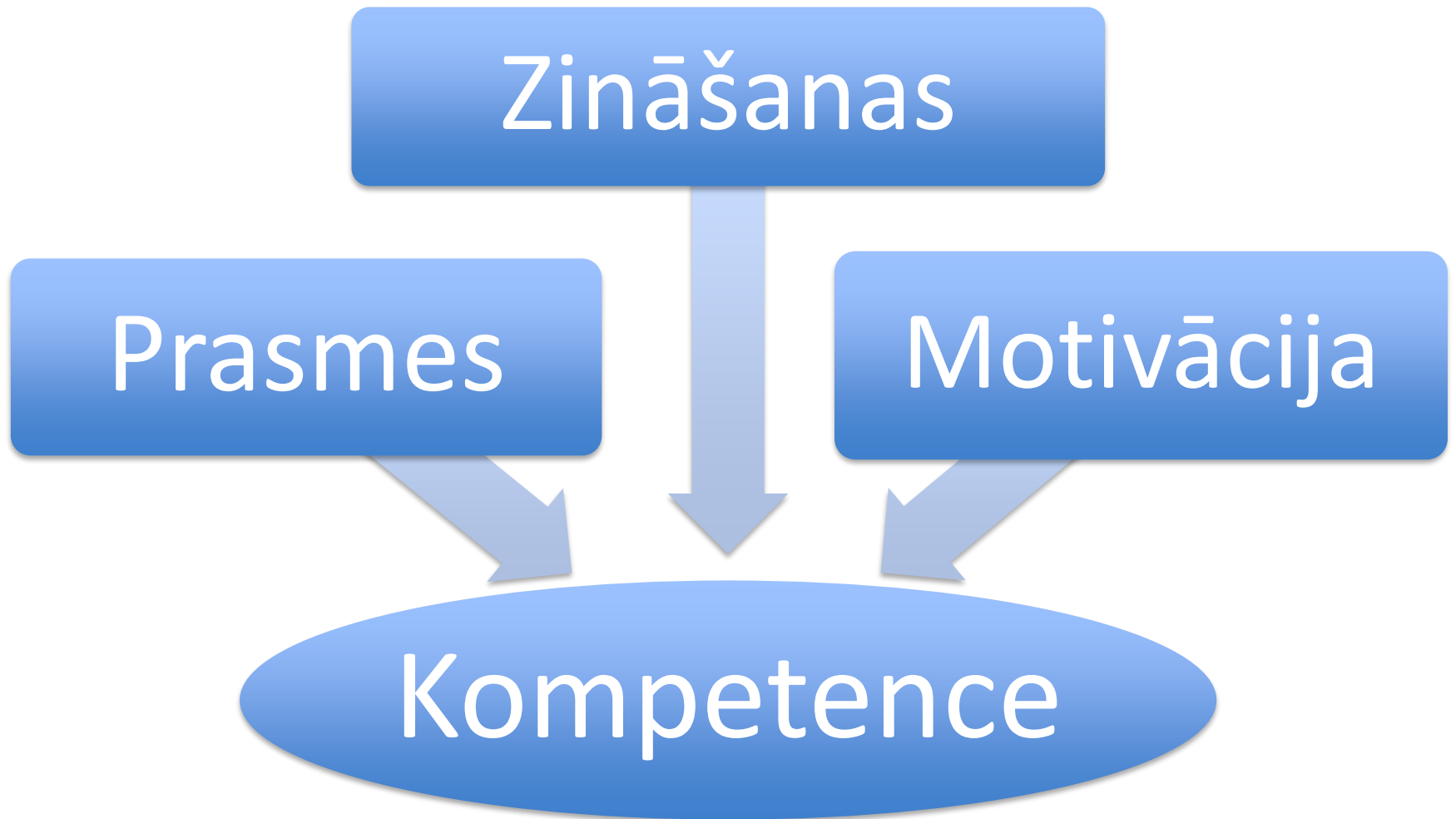
baiba.martinsone@lu.lv

Zināšanas

Prasmes

Motivācija

Kompetence

Pamata kompetences	Apakškompetences
I. Interaktīvi izmantot zinātniskos resursus, akadēmiskās, analītiskās kompetences	iegūst, interpretē un integrē informāciju, interaktīvi lieto valodu, simbolus, tekstus, zināšanas darbojas radoši, analītiski, vērtējoši; risina problēmas lieto tehnoloģijas (t.sk. informācijas tehnoloģijas)
II. Sadarboties heterogēnās grupās	aktīvi piedalīties/ līdzdarboties sadarboties veidot attiecības ar citiem risināt savstarpējus konfliktus sazināties daudz kultūru un daudzvalodu situācijās
III. Darboties autonomi un mērķtiecīgi, vadoties pēc morālām un ētiskām normām, attīstot savu viedokli kopējās sabiedriskās labklājības kontekstā	uzņemties iniciatīvu, būt uzņēmīgam plānot savu nākotni (t.sk. definēt savas dzīves mērķus) darboties saskaņā ar morāles principiem un vērtībām atpazīt un vadīt savas emocijas, domas un darbību, uzņemties atbildību par to apzināties un novērtēt savas spējas un vērtību, cienīt sevi

I. Pakāpeniska attīstība BEZ “kognitīva lēciena”

- **Loģiskā domāšana** (Piažē – sākot no 7g.v. attīstās konkrētā loģiskā domāšana. Arī jaunāki bērni spēj loģiski domāt par konkrētiem, pazīstamiem priekšmetiem (Miller, 2002; Bjorklund, 2005). No 4 g.v. Attīstās “prāta teorija” – spēja izprast, ka citu domas var būt atšķirīgas un arī maldīgas (Warneken & Tomasello, 2006; Wimmer & Perner, 1983).
- **Valodas spējas/prasmes** (spēj lietot ap 2600 vārdu un saprast ap 20000 vārdu (pēc ASV pētījumiem); veidot gramatiski pareizus teikumus. Ja ar atbilstošiem mācību līdzekļiem ir apgūtas pamatzināšanas un prasmes lasīšanā (burti un to salikšana) – tad vidēji ap 6,5 gadiem bērns sāk lasīt patstāvīgi. Bērns spēj piedalīties sarunās un vienkāršās diskusijās. Bērns spēj skaitīt līdz 100.

II.

- 6.g.v. bērns spēj arvien labāk identificēt un izpast savas un citu emocijas. Pieaug pašregulācijas spējas. 5-6 g.v spēj izlikties, lai uzturētu attiecības (Thompson & Lagattuta, 2007).
- Svarīga noteikta struktūra, rutīna, lai veicinātu bērna drošības izjūtu.
- Bērni jau ap 1,5 g.v. sāk izrādīt pirmās altruisma izpausmes – vēlmi palīdzēt citiem (Werneken, 2013). Šīs spējas pakāpeniski attīstās, ja bērns aug labvēlīgā vidē, viņam ir pozitīvi piemēri un atblasts pozitīvai uzvedībai.

III.

- Bērna pašizpratne kļūst objektīvāka, bērns spēj apzināt savu pašvērtību. Bērns spēj izprast un ievērot pamata sociālās normas (Thompson & Lagattuta, 2007)
- Morālos principus biežāk ievēro tādēļ, lai pašam būt labāk – vai arī, lai nebūtu sliktāk
- 6 gadu vecumā vēl nevar atpazīt un nosaukt vārdā jauktas jūtas, vai saprast sarežģītas emocijas un situācijas bez aprūpējošās personas atbalsta (Guttentag & Farrell, 2004)

Kopumā

- 6-gadnieki var iekļauties formālā izglītībā,
“sēdēt skolas solā” 40 min.
(Šveice, Nīderlande, Vācija, Kanāda...)
- Saistošas, interaktīvas, daudzveidīgas
nodarbības
(Iemācīto zināšanu nozīme. Mīts, ka
jāmācās tikai viegli un interesanti)

Kopumā (turp.)

- Skaidra struktūra (programma “Atbalsts pozitīvai uzvedībai”)
- Sociālo un emocionālo kompetenču attīstīšana (programma “Sociāli emocionālā audzināšana”)

Formālās izglītības sistēmas gatavība uzņemt 6-gadniekus

- Pedagogu izglītība/tālākizglītība
- Preventīvu programmu realizēšana izglītības iestādēs (Latvijā JAU IR izstrādātas!)
- Izstrādāti kritēriji bērnu gatavības formālajai izglītībai novērtēšanai

Psiholoģiskās gatavības novērtēšana

- Pirmskolas pedagogs, logopēds (*DIBELS, uzmanības noturība, atmiņa, mācīšanās pamatiemaņas, emocionālā gatavība*)
- Psihologs (*Standartizēti intelekta un sasniegumu testi – WISC-IV; WDŽ; LMST-II. Uzvedības un adaptivitātes novērtēšana – ASEBA; ABAS*)
- Pedagoģiski medicīniskā komisija